

Vägledning för förlag

Handfasta tips för att
minska klimatpåverkan

Bokbranschens klimatinitiativ

Framför dig har du en vägledning med handfasta tips på hur förlag kan jobba för att minska sin klimatpåverkan.

Vägledningen har tagits fram av Bokbranschens klimatinitiativ.

Bokbranschens klimatinitiativ finns för att stödja den svenska bokbranschen i arbetet med att minska sin klimatpåverkan. Vi samarbetar över hela kedjan – förlag, bokhandel, e-handel och strömningstjänster – för att tillsammans som bransch både kartlägga våra utsläpp och sätta gemensamma mål på såväl kort som lång sikt. Bokbranschens klimatinitiativ är en plattform för samverkan, kunskapsdelning och inspiration, där vi lär av varandra och hjälps åt att bli bättre.

Flera av aktörerna på den svenska bokmarknaden har redan påbörjat ett klimatarbete, men många har inte det. Det här initiativet är både ett sätt att möjliggöra klimat-

arbete för de som ännu inte kommit igång, och en möjlighet för de som arbetar med frågan att komma ännu längre. Erfarenhet och lärdomar från de som redan inlett arbetet skapar förutsättningar för bokbranschen som helhet att samverka i klimatfrågan.

VI SOM DELTAR i initiativet ska sträva mot Sveriges nationella klimatmål: att 2045 inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser. Vi ska aktivt arbeta med att sänka våra egna utsläpp, och samverka för att branschen som helhet ska minska sin klimatpåverkan.

Under 2022 genomfördes en första kartläggning av bokbranschens klimatutsläpp. Kartläggningen visade att majoriteten av utsläpp från förlag och bokhandlare orsakas av bokproduktion och transport. För strömningstjänster kommer majoriteten av utsläppen från användningsfasen (lyssning) och verksamhetsrelaterade utsläpp (bränsle-, el- och värmeförbrukning samt tjänste- och pendlingsresor).

Bokbranschen står för en mycket liten del av Sveriges totala territoriella växthusgasutsläpp, ungefär 0,1 % år 2021. Trots detta är det viktigt att bokbranschen tar sitt ansvar för att minska vår klimatpåverkan, då alla behöver dra sitt strå till stacken. Genom att arbeta mot gemensamma mål och utifrån gemensamma råd kan branschen skicka en tydlig signal till både leverantörer och konsumenter att vi tar klimatkrisen på stort allvar och drar åt samma håll. Det är också viktigt för branschens aktörer att komma igång i god tid, för att föregå eventuella lagkrav som kan implementeras.

BÖCKER OCH LÄSNING har en mycket viktig och positiv roll att spela i ett hållbart samhälle när det gäller andra aspekter än endast klimatet. Bildning är avgörande för att vi ska kunna rädda vår planet för kommande generationer. Åtgärder för att minska klimatpåverkan får inte ha negativa konsekvenser för spridningen av böcker och läsande. Bland annat ska inte åtgärder för att minska klimatavtryck göra böcker mindre attraktiva att köpa, mindre hållbara för upprepad läsning eller mindre läsbara. Åtgärderna får inte

Av bokbranschens utsläpp idag orsakas majoriteten av bokproduktion och transport.

heller göra böcker mindre tillgängliga för sina läsare genom att begränsa tillgång till fysisk bokhandel eller möjligheter för konsumenter att köpa online och få hemlevererat.

Syftet med denna vägledning är att hjälpa initiativets deltagare att ta ett helhetsgrepp om sitt klimatarbete och systematiskt arbeta för att minska sina utsläpp.

Mätning, implementering och utvärdering

Man kan inte förbättra det man inte mäter, brukar det sägas. Därmed rekommenderar vi att alla deltagare mäter sin klimatpåverkan för att få förståelse för den påverkan olika delar av verksamheten har. Detta bör göras med utgångspunkt i en vedertagen metod, så som GHG-protokollet. Hela livscykeln för produkterna bör beaktas, och så exakt data som är möjligt bör användas. Mätning bör göras regelbundet för att utvecklingen av ens klimatpåverkan ska kunna följas och implementerade åtgärder utvärderas. Idealt bör mätning göras årligen, men det beror på den aktuella aktörens resurser. Mätning bör inte prioriteras över implementering av faktiska åtgärder.

Vid mätning kan det vara lockande att använda sig av indexet ”utsläpp per bok”, men detta kan bli missvisande då en bok kan vara väldigt många olika saker. Tänk på skillnaden på en pixibok och en coffee table-bok. Därför kan det vara bättre att mäta utsläpp per kilo bok för tryckta böcker, och utsläpp per timme för strömmade böcker, för att få en mer rätt-

visande indikation. När man har satt igång med regelbunden mätning av sin klimatpåverkan kan man göra riktade förbättringsinitiativ och informerat välja de alternativ som har minst påverkan, inom till exempel inköp, resor, lokaler, et cetera.

FÖR ALLA DELTAGARE, men särskilt de med mer begränsade resurser, är det viktigt att ha en tydlig strategi för hur man väljer att lägga upp sitt klimatarbete. Man bör utvärdera eventuella åtgärder utifrån dess svårighet att genomföra samt hur stor minskning av ens utsläpp skulle ge upphov till. Därefter kan man med fördel prioritera två sorters åtgärder: åtgärder som är enkla att genomföra och därmed ger en ”quick win” och åtgärder som har stor påverkan på utsläppen, även om de skulle vara svårare att genomföra. ”Quick wins” kan vara uppmuntrande att prioritera i början av sin klimatresa. Det är inte särskilt effektivt att fokusera på åtgärder som kräver stora resurser, men som inte leder till särskilt stora utsläppsminskningar.

Prata gärna högt och stolt om det du gör, det kan inspirera andra!

MÄTNING

IMPLEMENTERING

UTVÄRDERING

Produktion

Bokproduktionen står för över hälften av den svenska bokbranschens klimatavtryck. Valet av papper och vilken energi som används i papperstillverkningen och på tryckeriet spelar mycket stor roll för bokens utsläpp.

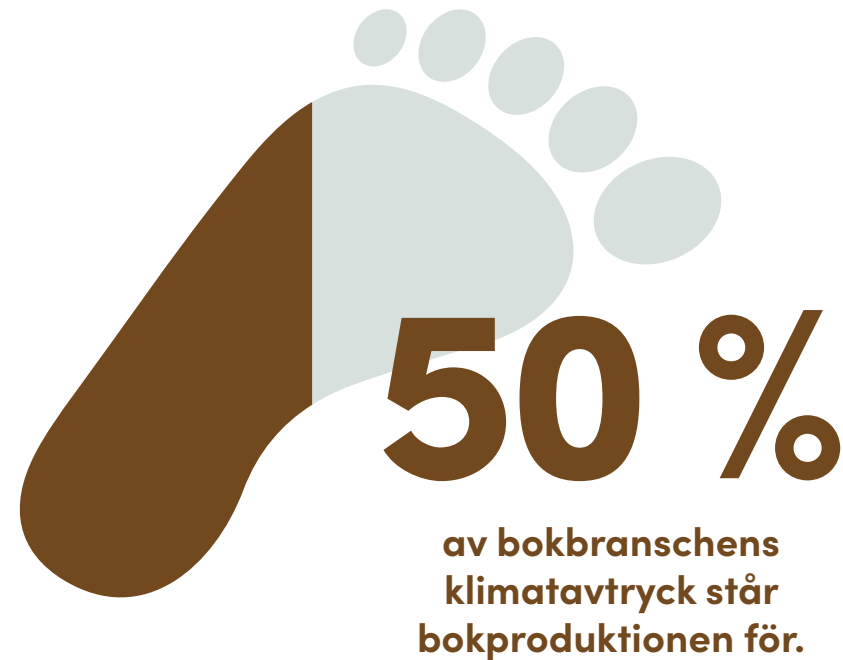
HÅLLBART PAPPER

Överväg noggrant förlagets pappersval och jämför klimatavtrycket mellan alternativa papperskvaliteter. Pappret som används är en mycket viktig del av bokproduktionen som kan ha stor påverkan på bokens utsläpp och det är därför viktigt att ett genomtänkt val görs. Be tryckeriet om hjälp, och fråga aktivt efter dokument såsom Paper Profile.

Pappret bör vara tillverkat av ansvarsfullt förvaltade och förnybara källor som främjar bevarandet av skogar. Välj gärna till exempel svenskproducerade papper som ofta har låga klimatavtryck jämfört med andra papper. Dock, utsläpp är viktigare än land, stirra dig ej blind på endast produktionsland.

Produktionsprocessen av miljövänligt papper minimerar användningen av resurser som vatten, energi och kemikalier. Den använder effektiva tillverkningsmetoder som minskar avfallsgenereringen och minskar miljöavtrycket.

Miljövänligt papper bleks med klorfria eller elementärt klorfria (ECF) processer, vilket minskar föroreningen från processen.

Hållbart papper kan ha certifieringar som Forest Stewardship Council (FSC) eller Program for the Endorsement of Forest Certification (PEFC), vilket indikerar att pappret kommer från ansvarsfullt hanterade källor och uppfyller specifika miljömässiga och sociala standarder. Sådana märkningar kan vara bra att hålla utkik efter. Värt att notera är dock att papper med sådana märkningar inte nödvändigtvis är bättre för klimatet. Använd därmed inte dessa märkningar som den enda utvärderingsmetoden vid val av papper.

Tillverkningen av miljövänligt papper minimerar användningen av skadliga kemikalier, såsom klorbaserade blekmedel eller giftiga lösningsmedel. Den använder miljömässigt föredragna alternativ och säkra tillverkningsmetoder.

Om du planerar att använda ett träfritt papper, överväg gärna ett lätt trähaltigt mixpapper. En bok som planeras för lätt trähaltigt papper kan många gånger lika gärna tryckas på ett trähaltigt papper. Den kemiska behandlingen av pappersmassan i tillverkningsprocessen av träfritt papper ger högre klimatpåverkan.

PAPPER MED LÄGRE VIKT

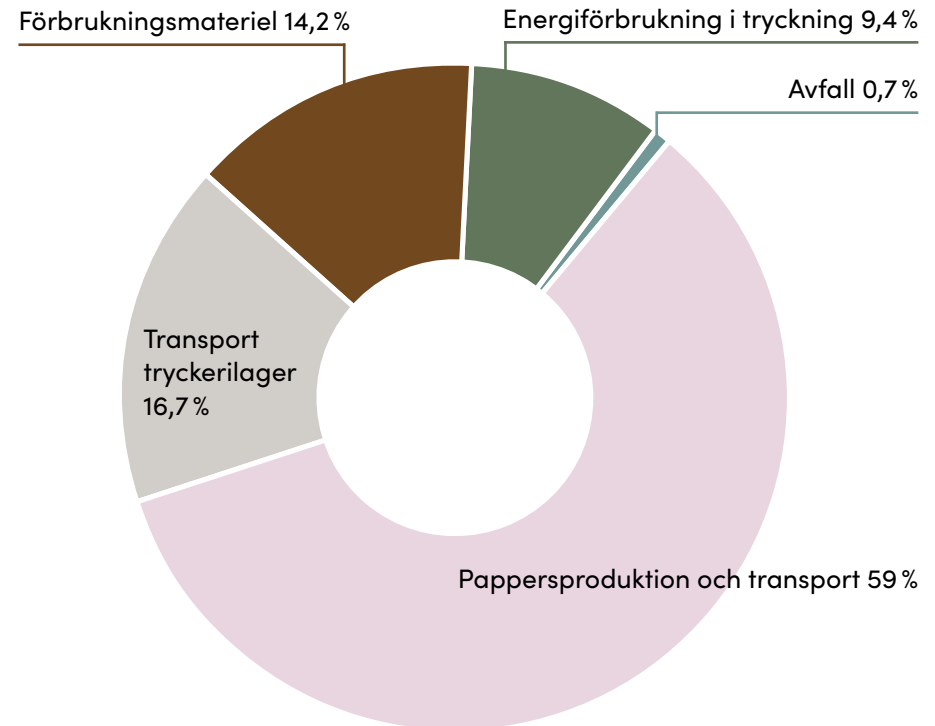
Ju mindre boken väger, desto lägre klimatavtryck. Överväg att gå ner i gramvikt – ett första steg kan vara att minska med så lite som 10 gram.

Lättare papper kräver färre råvaror under tillverkningen. Det innebär att mindre vedmassa, vatten och energi används i tillverkningsprocessen. Genom att minska mängden resurser som förbrukas minimeras den totala miljöpåverkan.

Produktionen av papper involverar flera energikrävande processer såsom massatillverkning, blekning och torkning. Lägre gramvikt kräver kortare torktid, vilket leder till minskad energiförbrukning. Dessutom kräver transport av lättare papper mindre bränsle, vilket resulterar i lägre utsläpp av växthusgaser.

Lättviktigt papper resulterar i mindre avfallsgenerering under hela dess livscykel.

Indexerad utsläppsfördelning av en tryckt bok.

Produktionen av papper är förknippad med utsläpp av växthusgaser, främst på grund av de energikrävande processer som är involverade. Genom att använda lättare papper minskar energibehovet och efterföljande utsläpp. Detta hjälper till att mildra klimatförändringarna och minska koldioxidavtrycket från pappersproduktion.

TRYCKERIER MED GRÖN EL

Välj tryckerier med dokumenterad miljöpolicy, och som drivs med grön energi. Vilken energi som används i produktionen är mycket viktigt för bokens totala klimatpåverkan.

Grön el genereras från förnybara källor som sol-, vind-, vattenkraft och geotermisk kraft, som producerar små eller inga utsläpp av växthusgaser. Genom att använda grön el kan vi minska vårt växthusgasavtryck och mildra klimatförändringarna.

Till skillnad från kraftverk med fossila bränslen släpper grön el inte ut föroreningar som svaveldioxid och kväveoxider. Detta leder till förbättrad luftkvalitet och minskar de hälsorisker som förknippas med luftföroreningar.

Grön el är beroende av förnybara resurser som naturligt fylls på, såsom solljus och vind. Detta minskar vårt beroende av ändliga fossila bränslen och hjälper till att bevara naturresurserna.

Många traditionella metoder för elproduktion förbrukar betydande mängder

vatten. Grön el som sol- och vindkraft kräver minimalt eller inget vatten för drift, vilket sparar värdefulla vattenresurser.

Produktion av grön el har ett mindre ekologiskt fotavtryck och orsakar mindre förstörelse av livsmiljöer jämfört med utvinning av fossila bränslen. Detta hjälper till att skydda den biologiska mångfalden och bevara ekosystem.

TRYCKERIETS LÄGE

Försök att minimera onödiga transportsträckor, genom att välja leverantörer som är lokaliserade så nära varandra och din verksamhet som möjligt.

Korta transportsträckor resulterar i allmänhet i lägre växthusgasutsläpp. Långväga transporter kräver mer bränsle och energi, vilket bidrar till högre utsläpp av växthusgaser och förvärrar klimatförändringarna. Kortare transportsträckor är vanligtvis mer energieffektiva.

Längre resor involverar ofta flera transportsätt, omlastning och mellanliggande hantering, vilket förbrukar ytterligare energi.

Överlag stämmer det att korta transportsträckor är mer klimatvänliga, men detta är ej hela historien. Transportmedel är också en mycket viktig faktor, och mer långväga transport med båt kan absolut vara mer klimatvänligt än kortare transport med lastbil. Vidare, om det mer avlägsna tryckeriet har andra fördelar, såsom grön energi och hållbart papper, kan detta trots den långa transportsträckan vara det klimatvänligare valet.

PROVTRYCK

Överväg hur många provtryck som behövs. Om korrekt Fograstandard använts i tryckfilen ska inga avvikelser ske i trycket. Digitalt provtryck fungerar ofta lika bra som ett fysiskt. Om förlaget inte har en egen skärm för digitalt provtryck, kolla med din repro.

EFTERBEHANDLING

Alla efterbehandlingsåtgärder – folie, relief, lack, laminat etc – innebär en ökad klimatpåverkan. Om detta är nödvändigt, ta medvetna val om den efterbehandling som väljs. Välj material för efterbehandling med låg klimatpåverkan.

OPTIMERA VOLYMER

Undvik överproduktion, och den onödiga energi- och resursförbrukning det innebär.

Transport

Transport av böcker från tryckerierna till lager och bokhandlare är den näst största källan till bokbranschens klimatutsläpp, och står för mer än en femtedel av utsläppen. Därför är detta ett centralt arbete att klimatoptimera.

GENERELLT

Ställ krav på leverantör. Be i dessa kontakter om att de:

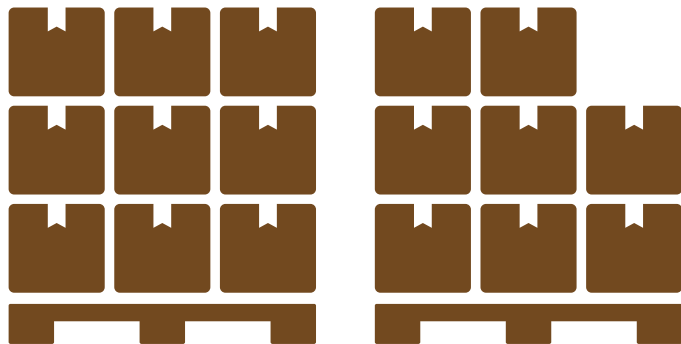
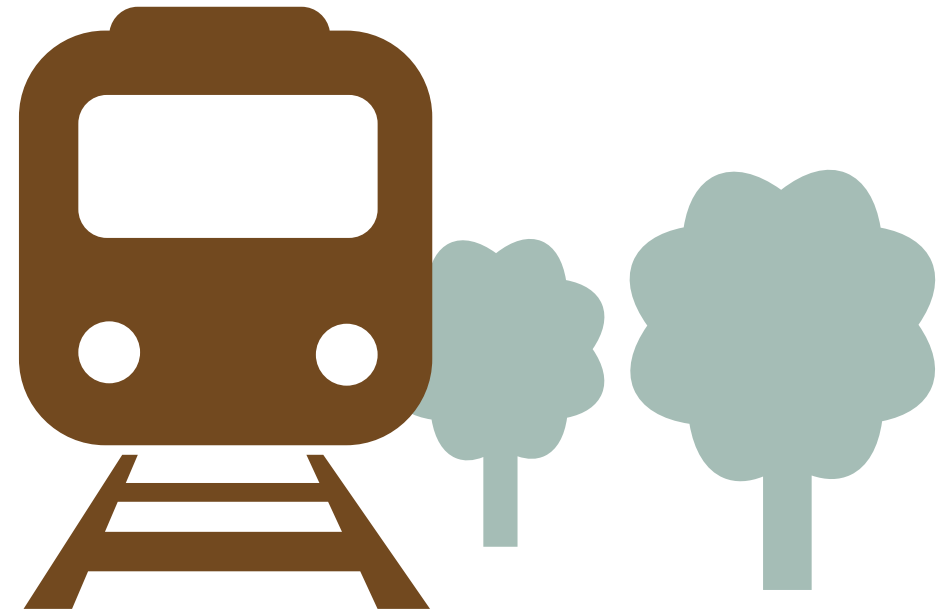
- Enbart använder fordon som uppfyller Euroklass 6
- Sampackar från flera olika förlag
- Optimerar emballage: storlek på låda, typ av fyllnadsmaterial etc. Skicka inte luft.

Försök även, då möjligt, att välja leverantörer som erbjuder fordon som drivs med förnybara bränslen, såsom el (extra bra om endast grön el används) eller biobränsle.

Minska plastanvändningen i emballeringen. Ofta används tjock plast runt bokpallarna, vilket är onödigt. Tunnare plast ger mindre klimatavtryck och kan därmed med fördel användas. Återvunnen plast är också ett bra alternativ. Bioplast kan också vara ett bra alternativ, men man bör då vara medveten om det biogena materialets härkomst. Om till exempel urskog omvandlats till åkermark för att odla det biogena materialet som bioplasten skapats av, är bioplasten inte nödvändigtvis bättre för klimatet än traditionellt tillverkad plast.

Färre men större leveranser är bättre för klimatet, då mindre bränsle går åt – planera beställningarna för att möjliggöra detta.

Allmänt

HÅLLBARA RESOR

Vid resor i tjänst ska mer klimatvänliga färdmedel såsom tåg om möjligt alltid prioriteras. Val av hotell kan också med fördel göras med hänsyn till anläggningens klimat- och miljöarbete.

AVFALLSHANTERING

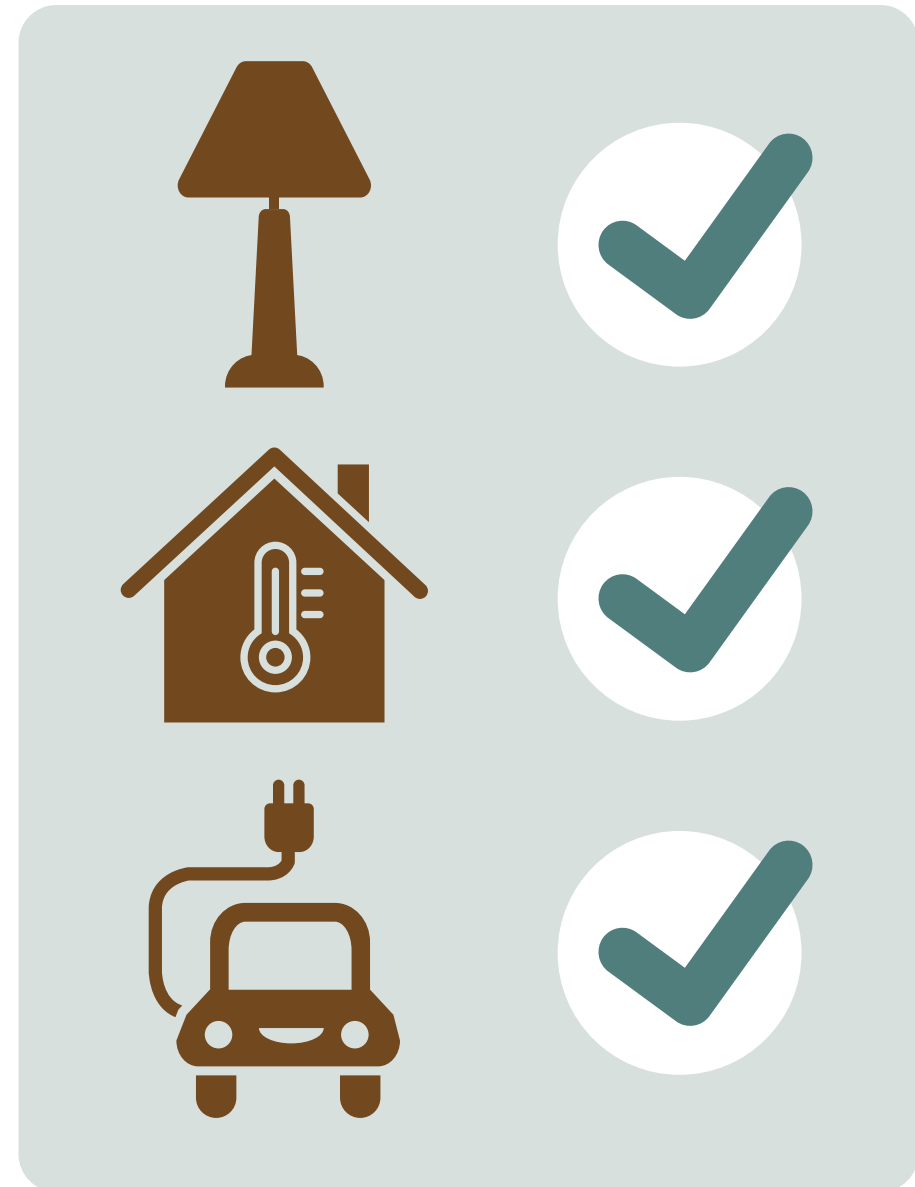
Alla aktörer bör arbeta för att värna om resursåtgången, till exempel genom att återanvända emballage eller liknande när möjligt och återvinna så mycket avfall från kontor, butik och annan verksamhet som är möjligt. Detta är ett sätt att verka för en mer cirkulär ekonomi.

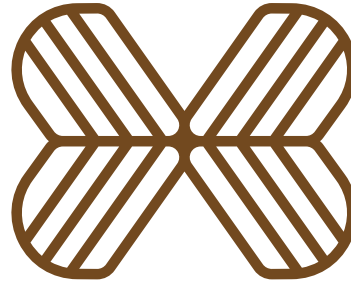
FÖRNYBAR ENERGI OCH ENERGIEFFEKTIVITET

Alla deltagare bör om möjligt välja att använda förnybar elektricitet när aktiva köp av el görs, till exempel till kontor eller för uppvärmning. Se gärna över belysning och välj mer energisnåla alternativ. Överväg om temperatur på kontor eller i butik kan sänkas, självklart inom rimliga och lagliga ramar.

De aktörer som har företagsbilar rekommenderas byta ut eventuella fossildrivna bilar mot elbilar eller bilar som kan köras på förnybara bränslen som till exempel HVO. Då många dieslbilar kan köras på HVO kan bränslebyte i vissa fall implementeras utan att investering i nya bilar krävs.

Att minimera sin energiförbrukning samt välja förnybara källor till energi kan ha stor påverkan på en aktörs scope 1 och 2-utsläpp, vilket ofta är de utsläpp som är lättare att komma åt. Detta kan vara ett bra sätt att få en ”quick win”. Att ha det lite kallare på vintern och lite varmare på sommaren är ett effektivt sätt att minska energiförbrukningen, som knappt behöver märkas.

Bokbranschens klimatinitiativ

Vägledning till hur förlag kan arbeta för att
minska sin klimatpåverkan.

Framtagen av Bokbranschens klimatinitiativ.
Kvalitetsgranskad av South Pole.
Stockholm, maj 2024

info@bbki.se

www.bbki.se

Bakom Bokbranschens klimatinitiativ står Adlibris, Bokusgruppen,
Bonnierförlagen, BookBeat, Natur & Kultur, Nextory,
Norstedts Förlagsgrupp, Storytel, Studentlitteratur, Svenska
Bokhandlareföreningen och Svenska Förläggareföreningen